

Zaterdag 3 februari 1917 – ochtendeditie

Dr. N. Japikse heeft in december van het afgelopen jaar een bezoek aan Brussel gebracht en hij geeft zijn indrukken van dat bezoek weer in een artikel in Onze Eeuw. Wij nemen daaruit het gedeelte, waarin dr. Japikse spreekt over de Vlaamse Beweging:

Er is één vraag, die ons, Nederlanders, wel zeer groot belang mag inboezemen: wat doen de Duitsers met de Vlamingen? Hoe staat het met het zogenaamde activisme in de Vlaamse Beweging, hoe denkt men hierover in België zelf? Ook op deze vragen is een afdoend antwoord voor het ogenblik onmogelijk. Ik ben alleen hiervan overtuigd, dat het activisme in België, in het bijzonder in intellectuele kringen, meer sympathie ondervindt dan men hier te lande gewoonlijk geneigd is aan te nemen. Ik grond deze overtuiging op gesprekken met enkele personen, die men allerminst van grote liefde voor de Vlaamse Beweging zou verdenken en die zich zelfs gewoonlijk in het Frans uitdrukken. Ik vergeet hierbij niet, dat er ook Vlamingen zijn, die het activisme belachelijk vinden en er geen goed woord voor over hebben; ze spreken het liefst van de activisten als “landverraders” in de trant van het ministerieel advies, dat geleid heeft tot het besluit van koning Albert over de professoren, die een benoeming aan de Vlaamse hogeschool te Gent aangenomen hebben. Maar deze regering zelf – en ik heb reden te veronderstellen, dat zij hierover van België uit ook wel degelijk ingelicht is – zal bij haar terugkeer te Brussel met de veranderde Vlaamse Beweging stellig rekening hebben te houden, hoe de internationale status van België na de oorlog dan ook zal worden. En er is nog een andere overtuiging in mij zeer versterkt. Wij, Nederlanders, moeten niet trachten in deze beweging in te grijpen: zij moet zichzelf zijn en zichzelf vormen. Betekent zij wat, zoals ik geloof, dan groeit zij ook op. Ze is alweer zo ingewikkeld, dat het voor een Nederlander zeer bezwaarlijk valt haar goed te begrijpen. Trachten wij hiernaar. Laat ons haar althans niet

verguizen, zonder haar nader te kennen. Steunen wij haar met onze sympathie, indien zij deze waard blijkt.

Ik pretendeer volstrekt niet in de volgende regels iets buitengewoon nieuws over het activisme te zeggen. Men kan zich over de zeer verschillende stromingen in en ten opzichte van deze beweging heel goed oriënteren in de diverse Vlaamse blaadjes, die hier te lande nu verschijnen. Ook verder beperkt ik mij tot het weergeven van enkele reisindrukken.

In België, zo demonstreerde mij iemand, die mij toescheen zijn land zeer goed te kennen, moet ge drie mentaliteiten onderscheiden: de Vlaamse, de Waalse en de Brusselse. De laatste is het jongst. Ze is geboren in de revolutie van 1830, immers te Brussel ontstaan en door Brussel geleid; sedertdien heeft de vroegere hoofdstad van Brabant een betekenis voor België, als Parijs voor Frankrijk en Rome sedert 1870 voor Italië. Hier heerst de mentaliteit van de Belgische staat. Zij vindt haar uitingen in de centrale regering, in de Kongo-kolonisatie, in de grootfinanciële kringen. Ze vindt haar geschiedschrijver in Pirenne, wiens schepping van een Belgische natie reeds in de middeleeuwen, iets artificieels heeft. Ze heeft haar uiterste uitingen in aspiraties naar een groter België, in de wensen van de XXe Siècle, van Pierre Nothomb en de zijnen en van de auteur van het beruchte "La Belgique au tournant de son histoire". Ze spreekt ook in het in deze kringen geuite verlangen naar de opheffing van de Belgische neutraliteit. Ze is Frans meer dan Vlaams van aard en het laatste heeft van haar niets goeds ondervonden: nu wreekt dit zich!

Een zeer klaar exposé, nietwaar! Ik geef het niet als de waarheid, maar als een merkwaardige uiting van een man van ontwikkeling, die vroeger nooit aan de Vlaamse Beweging gedaan had, ofschoon hij Vlaming van geboorte is. De consequentie voor een volbloed Vlaming ligt voor de hand. Om de Vlaamse mentaliteit tot haar recht te doen

komen, is niets nodig dan wettelijk te bepalen: "In het Vlaamse land zal het Vlaams de officiële taal zijn". Hieruit volgt met juridische stelligheid de Gentse hogeschool zal Vlaams zijn, er zal bestuurlijke scheiding komen tussen de Waalse en Vlaamse delen, het onderwijs in het Vlaamse land wordt geheel in het Vlaams gegeven, het Frans is alleen een leervak, enz. enz. Het werd mij levendig betoogd door een ander Brussels man van aanzien, die meer juridisch is aangelegd. En men zou op historische gronden voor deze ontwikkeling zeker een en ander kunnen zeggen.

Men weet, dat het Duitse bestuur druk bezig is in de pas aangegeven richting te arbeiden. Het kan niet genoeg herhaald worden, dat het hiermee niet intuïtief begonnen is, maar eerst van Vlaamse zijde op de Vlaamse Beweging opmerkzaam is gemaakt. En toen hebben de Duitsers om politieke beweegredenen maar toegegrepen? Het mag zo wezen. Maar ik ken Duitsers, voor wie de kennismaking met de Vlaamse letterkunde, met Gezelle en Streuvels en Timmermans en Teirlinck, een openbaring geworden is, die tot waarachtige bewondering heeft geleid. Voor hen is de verdere ontluiking van het jonge leven in de Vlaamse hof een zaak van hoop, van blijde verwachting geworden. En dit kan niet anders dan gewenste gevolgen hebben, want steeds grotere wederzijdse waardering, gevolg van betere kennisneming van geestesproducten uit verschillende landen, zal tot het voorkomen van wereldoorlogen machtig veel kunnen bijdragen.

Voor ons Nederlanders ligt er in het Vlaamse activisme een bijzondere aantrekkelijkheid, in zoverre het herinnert aan de tijden van koning Willem I. Is de Vlaamse taalpolitiek van de activisten in het wezen der zaak iets anders dan die van de Duitsers nu. Ja toch, maar alleen in zoverre, dat de laatste nu meer steun in Vlaanderen ondervindt dan de ander ooit gehad heeft. Dit is, ik herhaal het, de reden, dat zij naar mijn mening een betere kans van slagen heeft.

Maar – zeker – er is ook een gevaarlijke kant aan de zaak verbonden voor de Vlamingen zelf. Een geschenk te ontvangen van iemand die de vijand van het land is? Ligt er niet een bedenkelijk tekort aan moreel besef in? “Maar van de regering, onder de Brusselse mentaliteit, hebben wij nooit zo’n goeds te verwachten”, voert men U tegen, “en wij moeten dus onze kans waarnemen”. Of anders: “het ligt in de loop der dingen, dat de Vlamingen op hun recht zullen staan, wat tot lange binnenlandse worsteling aanleiding zou kunnen geven: nemen wij nu, wat ons aangeboden wordt, dan vermijden wij voor België zeer veel geharrewar”. Drogredenen, meent ge? Een wezenlijke belangenkwestie, zou ik denken, die men zonder sentimentaliteit tracht op te lossen en waarvoor men argumenten zoekt. Ainsi va le monde.

Veel gevaarlijker lijkt mij de vaagheid van het activisme in het stellen van zekere grenzen. Hoe ver wil men gaan? Het is bekend genoeg, dat de meningen hieromtrent vrij wat uiteenlopen. De aanhangers van de stichting van een afzonderlijke staat Vlaanderen, koninkrijk of niet, zijn zeer gering in aantal. Evenzo degenen, die het Vlaamse land bij Nederland zouden willen voegen. Waarvoor wij ook vriendelijk zouden bedanken ... De meeste activisten wensen herstel van het koninkrijk België, maar administratief in twee gesplitst, met behoud echter weer van één leger, één financieel beheer en misschien van nog wel meer: de gedachten hieromtrent schenen mij allerminst helder en ook het Duitse bestuur heeft nog geen geheel afdoende oplossing gevonden voor alle vragen, die zich hier voordoen. Men mag dit misschien ook niet eisen. Tastenderwijze, al naar de praktijk uitwijst, zal hier de weg afgebakend moeten worden – indien de weg althans ooit voltooid wordt. “Stellig, stellig”, riep een overtuigd activist op mijn wat ongelovige vraag – “is het nu niet, dan over 25 jaar. Dit begin wordt niet meer geheel ongedaan gemaakt. En wat is 25 jaar in het leven van een volk!”

Het gist in België in allerlei richting. Er is een diversiteit van meningen over de binnenlandse zaken, die de onze over het ontstaan van de wereldoorlog nabij komt. Ook in België heeft de opvatting over het activisme natuurlijk enige invloed op de beschouwing over het Duitse bestuur als zodanig. Er zijn activisten, die van de Duitsers niets moeten hebben, die zich ver van hen houden, zoals de Brusselaars in het algemeen doen. Er zijn ook activisten, die uit de algemene verhoudingen de consequentie trekken, dat het voor het welslagen van hun beweging het beste zal zijn, dat het Duitse bestuur nog maar enige tijd voortduurt. Ik behoef niet te zeggen, wiens opvatting mij het sympathiekst is. Ligt juist in die der laatsten niet een veroordeling van het hele streven opgesloten? Misschien zullen de eersten later voldoende kracht ontwikkelen, om te bewijzen, dat de consequentie der laatsten onnodig was.

Het Belgische legerbestuur dat het eerst honden als trekdieren voor machinegeweren heeft ingevoerd, heeft op grond van ongunstige ervaringen te velde, besloten ze af te schaffen.

Zaterdag 3 februari 1917 – avondeditie

Prijsverhoging van steenkolen in België.

Uit Brussel wordt aan de Frankfurter Zeitung bericht, dat tengevolge van grote vraag en in verband met het duurder worden van grondstoffen de Belgische steenkolenmaatschappijen besloten hebben de prijzen voor huiskolen met 2 tot 4 F per ton te verhogen. De prijzen voor cokes zullen een geringere stijging ondergaan.